

Een nieuw begin

Saw Po Poh schokt heen en weer in de laadbak van het pick-uptruckje bij iedere kuil in de weg. De zon zakt al weg achter de bomen van het woud. Het heetst van de dag is voorbij. De wind speelt met zijn haar. Zijn rug doet zeer van het gebonk tegen de rand. Hij is mager voor zijn elf jaren. Hoe lang zijn ze al onderweg? Het voelt als uren. De wagen mindert vaart. Saw Po Poh heft zijn hoofd op en kijkt langs de cabine. Een wachthuisje en een slagboom over de weg. Prikkeldraadversperringen.

Hij voelt zijn adem stokken in zijn keel als hij de beide soldaten op de weg ziet staan. Onwillekeurig schuift hij dicht tegen zijn vader aan. Zijn vingers verkrampen in de longhi, de omslagdoek die zijn vader om zijn middel draagt. Vader Saw Blu Soi slaat zijn arm om hem heen, maar hij zegt niets. Hij zit gebogen voorover en staart naar de plaatstalen bodem tussen zijn voeten. Vader heeft nog bijna niets gezegd sinds ze de grens over zijn. Naast vader zit moeder Mu Thoo, zijn kleine broertje Saw Hai Soi en zusje Ku Sey tegen zich aan gedrukt. Ze kijkt ook naar de militairen. Afwach- tend, oplettend. De andere vluchtelingen, die ze een paar uur gele- den ontmoet hebben, kijken ongerust naar elkaar. Tien mensen dicht op elkaar gepakt in de kleine laadbak.

Saw Po Poh kan zijn ogen niet van de mitrailleur afhouden die de soldaten bij zich dragen. Een van hen staat bij een klein hutje langs de weg. De ander staat bij de slagboom die dwars over de weg gestoken is. Hij heft zijn hand op. De pick-uptruck rijdt nu stapvoets. Saw Po Poh kan de soldaat nu nog beter zien. Zijn uni- form is netjes en schoon. Het is een ander uniform dan de solda-

ten in Birma dragen. Even ontmoeten hun ogen elkaar. Saw Po Poh voelt een huivering over zijn rug gaan. Beelden spoken door zijn hoofd. Birmese soldaten die ... hij zucht. De chauffeur steekt zijn hoofd uit het raampje en roept iets in de richting van de soldaat.

Een glimlach plooit zich om de lippen van de soldaat. Hij doet zijn handen tegen elkaar als groet en draait zich dan om, om de slagboom omhoog te zwaaien. Het truckje is niet eens volledig tot stilstand gekomen als het alweer snelheid vermeedert. De slagboom glijdt langs. De soldaat werpt een blik op de mensen in de laadbak. Dan is de controlepost voorbij. Hier achter moet het vluchtelingenkamp ergens liggen. Links en rechts is oerwoud. De banden zoemen over het beton van de weg. Hoe ver zouden ze nu al van Mae Sot zijn? Daar zijn ze de grens over gekomen. Daar is de tocht naar het vluchtelingenkamp begonnen. Na de slagboom heb je nog steeds links en rechts het oerwoud. Links begint een prikkeldraadversperring van een meter of twee hoog. Maar nergens zijn mensen. Waar is dat kamp nu?

Hij kijkt naar zijn broertje en zusje. Saw Hai Soi heeft de tranen in de ogen staan, maar hij huilt niet hardop. Vreemd eigenlijk. Hai Soi heeft tijdens de vlucht bijna voortdurend gejammerd en de naam van zijn vriendje geroepen. Nu is hij stil. Blijkbaar voelt ook hij de spanning.

Ku Sey haalt haar duim uit de mond. Of ze ook voelt dat ze bijna hun bestemming bereikt hebben? Zou het vluchtelingenkamp hier eigenlijk wel zijn?

Plotseling ziet hij het liggen. Ineens zijn de bomen langs de kant van de weg verdwenen. Achter het oerwoud verheft zich een machtige rotswand. Aan de voet van die wand ligt het kamp achter het prikkeldraad. Daken van teakbladeren. Honderden daken, nee, duizenden daken, schouder aan schouder, tussen en tegen de talloze heuveltjes.

Langzaam glijdt de huizenzee langs. Er lijkt geen eind aan te

komen. Af en toe staat er een groepje bomen langs de weg, of onttrekt een heuvel het kamp even aan het oog. Maar een eindje verderop golft de dakenzee gewoon weer door. Eindeloos lijkt het. Door het prikkeldraad ziet hij mensen. Ontzettend veel mensen. Zo veel mensen heeft hij nog nooit bij elkaar gezien. Hoeveel mensen zouden hier wonen? Saw Po Poh kan zijn ogen er niet vanaf houden.

Langzaam draait de truck van de betonweg af. Hier is de weg niet langer verhard. De dikke banden rollen door een dunne modderlaag in de richting van het kamp. Tien meter verder is opnieuw een controlepost. Een hutje van zandzakken waar de loop van een mitrailleur overheen steekt. De helm van een soldaat is nog net te zien.

Een andere soldaat staat bij een slagboom die al in de hoogte priemt. De soldaat loopt naar de bestuurder, tuurt een poosje op diens pasje, wisselt een paar woorden en maakt een gebaar met zijn hand. Het geluid van de motor zwelt aan. Direct achter de controlepost draait de weg steil een heuvel op.

Na de bocht staan de eerste huizen. Een pleintje. Honderden mensen met potten en pannen. Zwijgend in rijen of in groepjes met elkaar pratend. Een omaatje met een paar tanden in de mond kluift aan een mango. Kinderen rennen achter elkaar aan. Onder een huis zitten een paar kinderen in een groepje bij elkaar. Ze houden iets in hun hand. Doen ze een spel? Dan zijn ze alweer voorbij.

Een straathond duikt onder een veranda. Huizen, schouder aan schouder langs de weg. Huizen van bamboe, op palen, allemaal met een bladerdak. Mensen gaan aan de kant om de zware terreinwagen door te laten. Een vrouw met een grote baal groente op het hoofd. Hier en daar zijstraten van nauwelijks een meter breed.

De truck slaat een zijstraat in. De wagen kan hier maar nauwelijks tussen de huizen door. Soms moet een voetganger zich plat tegen

de wand drukken om de truck te laten passeren. In de huizen ziet Saw Po Poh mensen zitten. Sommigen kijken naar de passerende truck. Af en toe steekt iemand de hand op. Anderen kijken alleen maar. Een enkeling kijkt stil voor zich uit, alsof ze alleen nog maar lichamelijk op deze wereld aanwezig is. In een zijstraat schatert een kinderstem. In een flits ziet Saw Po Poh een groepje kinderen spelen met een springtouw. De motor gromt. Saw Po Poh ziet dat de weg door een kuil in het landschap duikt. Licht slippend rolt de wagen naar beneden. De chauffeur geeft een dot gas. Dan klimt de wagen modder opspattend de heuvelrug weer op. Een paar passerende kinderen springen aan de kant voor de opgeworpen modderkluiten. Een van de wielen bokt over een boomwortel. Saw Po Poh wordt tegen vader aangeslingerd. Saw Hai Soi begint weer te snotten.

‘Is Muh hier ook?’ vraagt hij hoopvol. Even glijdt er een pijnlijke trek over moeders gezicht.

‘Ik denk het niet’, zegt ze zacht.

De wagen maakt een scherpe bocht en stopt dan op een pleintje.

Het portier zwaait open. De chauffeur stapt uit en recht zijn rug.

‘Hier is het kantoor van de sectoroudsten’, zegt hij, wijzend op een gebouwtje.

Saw Po Poh kijkt om zich heen. Een klein pleintje. Een mededelingenbord met posters en fotootjes. Eromheen dicht op elkaar gepakte huizen van waaruit tientallen ogen nieuwsgierig naar hen kijken. Saw Po Poh sluit zijn ogen. Overal hoor je geroezemoes van stemmen. Je hoort niet wat er gezegd wordt, alleen het gegons van stemmen. Hij opent zijn ogen, komt stram overeind en klautert uit de laadbak van de pick-up.

Vader kijkt voor het eerst om zich heen. In zijn ogen ligt verbazing, alsof hij net wakker geworden is en niet weet waar hij is. Moeder stoot hem voorzichtig aan en wijst naar het kantoortje. De andere vluchtelingen lopen in de richting van de open deur.

Zwijgend volgt hij hen. Saw Po Poh kijkt hem na. Zal papa altijd zo blijven?

Moeder geeft hem zusje Ku Sey aan. Saw Po Poh slaat zijn armen om haar heen.

‘We zijn er’, zegt hij. ‘Wat een lange reis hè?’

Ku Sey knikt alleen maar. Ze is nog maar zes. Zou ze eigenlijk wel doorhebben wat er allemaal gebeurd is? Ja, zou Hai Soi het eigenlijk begrijpen? Die is toch al negen.

‘Zullen we even rondkijken?’ stelt hij voor.

Hij pakt de hand van zijn broertje en zusje. Hij heeft gezien dat op het kantoortje van de kampoudsten allerlei posters geplakt zijn. Misschien zal dat hen een beetje afleiden.

‘Ga je mee die plaatjes bekijken?’

Hai Soi wrijft zijn tranen uit de ogen. Hij ziet de kleurige plaatjes in de verte en knikt.

‘Mogen we daar even kijken, *Moe Moe**?’ Moeder, die met de vrouw van een andere vluchteling op gedempte toon een gesprekje begonnen is, kijkt even en knikt dan.

‘Kom maar, Hai Soi. Ku Sey, geef me maar een hand.’ Hand in hand lopen ze naar de wand van het kantoortje. Ku Sey maakt kleine huppelsprongetjes. Een paar kinderen die onder een huis op palen zitten moeten er om lachen. Saw Po Poh doet of hij hen niet ziet. Wat moet hij zeggen? Hij loopt strak vooruitkijkend naar het gebouwtje en bekijkt de posters. Nieuwsgierig kijkt hij naar de plaatjes. Er staan teksten bij geschreven in rare onleesbare letters. Dat zal wel Engels zijn. Deze letters zijn zo totaal anders dan de Birmese letters die hij op school geleerd heeft! Hij snapt er helemaal niks van. Zijn blik glijdt over de plaatjes. De plaatjes vertellen een verhaal dat je ook zonder de tekst wel kunt begrijpen. Het begint met een plaatje van een ziek kind. Het proest in de handen en geeft daarna iemand een hand die daardoor ook ziek wordt. Op de andere plaatjes zie je hoe mensen elkaar nog meer ziek kunnen

* mama

maken. Slim om zulke posters op te hangen. Als zo veel mensen zo dicht op elkaar wonen, moet je oppassen met besmettelijke ziektes. Hij wil net aan Ku Sey vertellen wat de plaatjes betekenen. Ineens klinkt naast hem een jammerende kreet. 'Muuuuh.' Saw Hai Soi rukt zich los. Hij holt naar moeder. Saw Po Poh kijkt hem verbaasd na. Wat mankeert hem nou weer? Zuchtend draait hij zich om. Dan ziet hij de poster waar zijn broertje naar gekeken heeft. Hij voelt een rilling 'over zijn rug gaan. Verbijsterd kijkt hij naar de plaatjes.

Een langhuis

Ook deze poster vertelt een verhaal in plaatjes. Aan de onderkant van het blad staan allerlei soorten landmijnen. Grote, kleine, platte, ronde. Hij wist niet eens dat er zo veel verschillende waren. Erboven staan kindertekeningetjes. De bedoeling is duidelijk: pas op met landmijnen. Er staan huilende kindertjes op met afgerukte armen en benen. Mensen op krukken, met benen van hout. Langzaam deinst hij achteruit. Beelden van die vreselijke dag dringen zich naar boven. Saw Po Poh knijpt zijn ogen dicht, maar de beelden blijven. Niet aan denken. Alsjeblieft niet aan denken. Hij schudt woest met zijn hoofd. Weg hier!

‘Kom Ku Sey, we gaan’, zegt hij. Ku Sey trekt even aan zijn arm, maar laat zich dan toch meevoeren. Hij ziet dat de kinderen onder het huis naar hem kijken. Het geeft hem een ongemakkelijk gevoel. Gauw loopt hij naar moeder, die probeert de huilende Hai Soi te kalmeren.

‘Wat is er gebeurd?’ vraagt ze verwonderd. ‘Hij is helemaal van streek.’

‘Er hangt daar een poster over landmijnen’, zegt Saw Po Poh.

Moeder trekt een pijnlijke grimas en schudt haar hoofd.

Vader komt weer naar buiten. Er is een man bij hem in een net overhemd en een spijkerbroek. Saw Po Poh kijkt naar zijn vader. De doffe blik is wat uit zijn ogen verdwenen, maar erg veel zeggen doet hij nog niet. De man in de spijkerbroek komt naar hen toe lopen.

‘Dit is de sectieoudste, Le Le Win, die verantwoordelijk is voor dit deel van het kamp. Sectie C’, zegt vader. Moeder geeft de man een

hand. Le Le Win wijst naar een van de smalle straatjes. Ongeveer een meter breed, lichtbruine modder, verhard met wat steentjes en hier en daar een zandzak in een kuil.

‘Daar is het langhuis voor nieuwkomers’, zegt hij. ‘Daar kunnen jullie eerst gaan wonen. Ik breng jullie erheen. De anderen gaan naar een ander langhuis.’ Vader trekt de bundel met de weinige spulletjes die ze nog bezitten uit de laadbak. Saw Po Poh is blij dat zijn vader tenminste weer iets doet, al is hij nog wel erg stil. De sectieoudste, Le Le Win, gaat hen voor. Saw Po Poh gaat naast hem lopen.

‘Hoeveel mensen wonen hier eigenlijk?’ durft hij te vragen.

Le Le Win kijkt hem aan. Zijn gezicht staat vriendelijk.

‘Het kamp is drie kilometer lang en een paar honderd meter breed’, zegt hij. ‘Er wonen nu zevenenveertigduizend mensen op dit kleine stukje grond. Sommigen al meer dan twintig jaar.’

Zevenenveertigduizend! Hoeveel dat is, kan Saw Po Poh zich niet eens voorstellen, maar het zijn er veel. Heel veel. Zou, zou er wel eten genoeg zijn voor zo veel mensen? Hij heeft best trek. In Mae Sot hebben ze voor het laatst iets gehad.

Het lijkt of Le Le Win zijn gedachten kan raden.

‘Straks laat ik wat *May** brengen’, zegt hij over zijn schouder. ‘Hier in het kamp wordt voor ons gezorgd. De Thaise regering heeft de leiding hier. De soldaten zijn Thaise soldaten, en ook de kampcommandant is een Thai. Maar het werk in de kampen gebeurt door hulpverleners uit de hele wereld. Uit Amerika, uit Japan en uit Australië.’

Vader en moeder knikken maar wat. Iedereen moet zijn best doen om overeind te blijven op de modderige weg. Links en rechts passeren mensen. Er zijn veel kinderen bij.

‘Zijn hier ook scholen?’ wil Saw Po Poh weten. Le Le Win knikt.

‘Scholen hebben we hier ook. De scholen zijn er neergezet door een organisatie uit Nederland.’

* rijst

Saw Po Poh heeft nog nooit van Nederland gehoord. Zou dat in Amerika liggen?

Algauw bereiken ze een groot langhuis dat ingeklemd ligt tussen andere huizen. Een dak van teakbladeren, een vloer op palen en een borstwering van bamboe.

‘Wordt dit ons *He**?’ vraagt Po Poh. Hij hoort het zichzelf zeggen. ‘Voorlopig’, antwoordt Le Le Win. ‘Dit *He* is gebouwd om de nieuwkomers tijdelijk onderdak te bieden. Ik ga nu. Zoek binnen maar een plekje. Het langhuis staat nu even leeg. Gisteren heeft de vorige groep een vast onderdak gekregen. Boven liggen slaapmatjes. Het toiletgebouwtje is hier links de straat omhoog. Daar zie je het wel staan.’

Saw Po Poh voelt het handje van Ku Sey in de zijne glijden. Ze laat haar hoofdje tegen zijn zij hangen. Saw slaat zijn arm om haar heen.

‘Binnen krijgen we *May* en daar kunnen we straks slapen.’ Ku Sey knikt alleen maar.

Vader schopt zijn teenslippers uit voor hij naar boven gaat. Saw Po Poh loopt al op blote voeten. Hij hoeft alleen zijn voeten maar even te vegen. Moeder draagt ook slippers. Ze zet de hare naast die van vader. Samen klimmen ze het bamboe trapje op. In de deuropening blijven ze staan. De vloer is ook van bamboe, een beetje hobbelig. De zijkanten van het huis zijn open, zodat de wind erdoorheen kan waaien. Ze zijn net op tijd binnen, want buiten begint het te regenen. De druppels tikken op het bladerdak. In de hoek liggen slaapmatten. Moeder rolt er een paar uit. Ze zullen op de vloer moeten slapen.

Zullen ze hier ook een huis voor zichzelf krijgen? Saw Po Poh denkt aan hun mooie *He* in Birma en voelt dat zijn ogen nat worden. Hij kijkt om zich heen. Aan een van de wanden hangt een spiegeltje. Aarzelend loopt hij ernaartoe. Hoe lang is het geleden dat hij zichzelf gezien heeft? Weken al. Hij kijkt naar zijn magere

* huis

gezicht en schrikt van zichzelf. Zijn wangen zijn ingevallen. Zijn haar is dof. De tijd in de jungle heeft hem geen goed gedaan. Hij ziet er nog miezriger uit dan vroeger. Het siertouwtje aan zijn Karenshirt is gerafeld. Het shirt zelf is vaal geworden. Je ziet nauwelijks de verticale banen meer.

Niet veel later, als ze om de beurt een keer naar het stinkende *Tar Ha Lor** geweest zijn, komt er een vrouw met een pan gekookte *May*. Er zit *Tar Nyar*** en *Tar Dot Tar Lar**** door. Met een houten lepel schept ze rijst op borden. Met hun bord rijst in de handen lopen ze naar de slaapmatjes.

Vader gaat zitten. Saw Po Poh ziet dat zijn lippen zich samenknijpen.

Moeder hurkt neer en prevelt een kort gebed. Ze nemen hun bord op schoot en eten de *May* met hun rechterhand. Terwijl ze eten, wordt het buiten snel donkerder. Gepraat wordt er niet. Kinderen horen hun mond te houden onder het eten, en *Pa Pa***** en *Moe Moe* zwijgen ook. Als ze de laatste happen op hebben, is het helemaal donker geworden.

‘Moeten de borden ook teruggebracht worden, *Moe Moe ?*’ zegt Saw Po Poh. Hij moet er niet aan denken om in het donker door het kamp te lopen. Moeder schudt het hoofd. ‘In het donker vind je het langhuis misschien niet terug. Na negen uur mag er ook niemand meer buiten komen, heeft de vrouw die het eten bracht gezegd.’

Saw Po Poh loopt naar de zijkant van het huis en kijkt uit over het kamp. Licht is er nauwelijks. In sommige huizen is het schijnsel te zien van kleine olielampjes. Daar wonen ook vluchtelingen. Verderop is er de gloed van een sterker licht, en hoog in de lucht schijnt de maan. Dezelfde maan als thuis.

* toilet(gebouw)

** vlees

*** groente

**** papa